

fuius vulnerare nos, quis nostrum est idoneus curare quod fecit? Sic et in ipsis delictis, quis non cum voluerit, vulnerat se? Sed non quis cum voluerit, sanat se. Sit ergo animus pius, sit fideliter Christianus, sit gratiæ non ingratus. Agnoscat medicus: nunquam se sanat ægrotus.

SERMO CLXI¹.

De verbis Apostoli, I. Cor. vi. *Nolite errare: neque fornicatores, neque idolis servientes... regnum Dei possidebunt. Nescitis quia corpora vestra membra Christi sunt? etc.*

I. APOSTOLUM audivimus, cum legeretur, corripientem et coërcentem humanas libidines, et dicentem: « Nescitis quia corpora vestra membra Christi sunt? Tollens » ergo membra Christi, faciam membra meretricis? » Absit². » Corpora ergo nostra membra Christi esse dixit; quoniam Christus caput nostrum est, eo quod homo factus est propter nos: caput de quo dictum est; « Ipse » Salvator corporis nostri³. » Corpus autem ejus Ecclesia est⁴. Si ergo Dominus noster Jesus Christus tantummodo animam humanam susciperet, membra ejus non essent nisi animæ nostræ: quia vero et corpus suscepit, per quod etiam caput est nobis, qui ex anima et corpore constamus; profecto illius membra sunt et corpora nostra. Si ergo unusquisque cupiens fornicari, vilescebat sibi, et in se ipso contemnebat se ipsum; non in se contemnat

¹ Alias xviii de verbis Apostoli. — ² I Cor. vi, 15, et Florus ibid. — ³ Ephes. v, 23. — ⁴ Coloss. 1, 18.

Christum; non dicat: Faciam, nihil sum: « Omnis caro » scœnum¹. » Sed corpus tuum membrum est Christi. Quo ibas? Redi. Quo te tanquam præcipitare cupiebas? Parce in te Christo, agnosce in te Christum. « Tollens » ergo membra Christi, faciam membra meretricis²? » Meretrix est enim, quæ tibi ad adulterium consentit: et forte ipsa Christiana tollit membra Christi, et facit membra adulteri. Invicem in vobis contemnit Christum, nec agnoscitis Dominum vestrum, nec cogitatis pretium vestrum. Qualis autem ille Dominus, qui servos suos fecit fratres suos? Sed parum erat fratres suos, nisi faceret membra sua. Ita-ne tanta dignitas viluit? Quia tam benigne præstita est, non honor ei retribuitur? Si non præstaretur, desideraretur: quia præstita est, contemnitur?

II. Hæc autem corpora nostra, quæ dicit Apostolus membra esse Christi, propter corpus Christi, quod ex genere corporis nostri suscepit, hæc ergo corpora nostra dicit idem Apostolus templum esse in nobis Spiritus sancti, quem habemus a Deo. Propter corpus Christi corpora nostra membra sunt Christi³: propter inhabitantem Spiritum Christi, corpora nostra sunt templum Spiritus sancti. Quid horum in te contemnis? Christum, cujus membrum es? an Spiritum sanctum, cujus templum es? Ipsam meretricem, quæ tibi consentit ad malum, non audes fortasse introducere in cubiculum tuum, ubi habes lectum tuum conjugalem: sed quæris aliquem abjectum in domo tua et turpem locum, in quo turpiter volueris. Defers ergo honorem cubiculo uxoris tuæ, et non defers templo Dei tui? Non introducis impudicam, ubi dormis cum conjugate tua, et tu ipse is ad impudicam, cum sis templum Dei? Puto quia melius est templum Dei, quam cubiculum uxoris tuæ. Quocumque enim ieris,

¹ Isaï. xl, 6. — ² I Cor. vi, 15. — ³ Ibid. 19.

Jesus videt te; qui fecit te, et perditum redemit te, et pro mortuo mortuus est pro te. Tu te non agnoscis: sed ille a te oculos non avertit, non ad adjuvandum, sed ad puniendum. « Oculi enim Domini super justos, et aures » ejus ad preces eorum¹. » Continuo subjecit, et terruit eos qui sibi malam securitatem dabant, qui sibi dicebant: Faciam; non enim Deus me tam turpia facientem dignatur attendere. Audi quid sequitur, cujus sis attende; quoniam quocumque ieris, Jesus videt: « Vultus autem » Domini super facientes mala, ut perdat de terra memoriam eorum². » Sed de qua terra? Ubi dicitur, « Spes » mea es tu, portio mea in terra viventium³. »

III. Forte enim malus, iniquus, adulter, impudicus, fornicarius gaudet quia facit, et senescit in quo libido non senescit, et dicit apud se: Certe verum est; « Vultus autem Domini super facientes mala, ut perdat de terra » memoriam eorum. » Ecce ego jam senui, qui ab ineunte ætate usque in hodiernum diem tanta committo, multos castos ante me sepelivi, multorum castorum funera juvenum ad sepulcrum ipse deduxi, et pudicis impudicus supervixi. Quid est quod dicitur, quia, « Vultus Domini » super facientes mala, ut perdat de terra memoriam eorum? » Est alia terra ubi non est impudicus, est alia terra in regno Dei. « Nolite errare: neque fornicatores, neque » idolis servientes, neque adulteri, neque molles, neque » masculorum concubitores, neque fures, neque avari, » neque ebriosi, neque maledici, regnum Dei possidebunt⁴. » Hoc est, perdet de terra memoriam eorum. Multi enim talia committentes, spem sibi ponunt: propter eos qui perditæ viventis spem sibi ponunt in regno Dei, quo non accessuri sunt, dictum est: Perdet de terra memoriam eorum. Erit enim cælum novum, et terra

¹ Psal. xxxviii, 16. — ² Ibid. 17. — ³ Id. cxli, 6. — ⁴ 1 Cor. vi, 9, 10.

nova, quam justi inhabitabunt. Ibi impii, ibi mali, ibi nequissimi habitare non sinuntur. Eligat modo qui talis est, ubi desideret habitare, cum tempus est ut possit mutari.

IV. Duæ quippe habitationes sunt; una in igne æterno, alia in regno æterno. Puta quia in igne æterno aliter ille, aliter ille torquebuntur: ibi erunt tamen, ibi omnes cruciabuntur: minus ille, plus ille. Quia tolerabilius erit Sodomæ in die judicii¹, quam alteri civitati: et quidam circumeunt mare et terram, facere unum proselytum, quem cum fecerint, faciunt eum filium gehennæ², duplo quam sunt ipsi. Puta quia alii duplo, alii simplò; puta quia alii plus, alii minus: non est regio ubi tibi eligas locum. Quæcumque ibi mitiora tormenta sunt, pejora sunt, quam quæ formidas in isto sæculo. Cogita quomodo tremas, si tibi aliquis calumniatur, ne mittaris in carcerem: et tu ipse contra te male vivis, ut mittaris in ignem? Contremiscis, conturbaris, pallescis, ad ecclesiam curris, episcopum videre desideras, ad pedes ejus volutaris. Quærit, quare? Libera me, inquis. Quid agitur? Ecce ille mihi calumniatur. Et quid tibi facturus est? Domine, concutior; Domine, in carcerem mittor; misere mei, libera me. Ecce quomodo timetur carcer, quomodo timetur conclusio; et non timetur gehenna, exustio. Prostremito quando augetur calamitas, et pressuræ vitæ atrocior, et usque ad mortem sævit, quando bonum videtur homini ne moriatur, ne occidatur, debere succurri omnes clamant, adjutoria cuncta implorantur; subvenite, currite propter animam. Tota exaggeratio calamitatis est, quia dicitur, propter animam. Succurrendum est quidem, nec huic timori adjutorium denegandum: faciendum quod fieri potest, a quo potest.

V. Verumtamen ego interrogare volo periclitantem,

¹ Matth. x, 13. — ² Id. xxiii, 15.

et isto nomine mea viscera commoventem; quoniam dicit: Curre propter animam. Facile huic ego respondeo: Ego quidem curro propter carnem tuam, utinam tu curreres propter animam tuam. Et tu noveris, quia propter corpus tuum curro, non propter animam tuam. Melius audio Christum vera dicentem, quam te timore falso murmurantem. Ipse enim Dominus dicit: «Nolite timere eos qui » corpus occidunt, animam autem non possunt occidere¹. » Certe propter animam tuam me vis currere: ecce quem times, et sub cuius comminationibus expallescis, non potest occidere animam tuam: usque ad corpus sævit, tu noli sævire in animam tuam. Ab illo occidi non potest, a te potest; non lancea, sed lingua. Inimicus qui te percutit, finit hanc vitam: «Os autem quod mentitur, occidit animam². » Ex his ergo quæ in hoc tempore homines timent, conjiciant quæ timere debeant. Timet enim carcerem, et non timet gehennam? Timet quæstionarios tortores, et non timet infernales angelos? Timet cruciatum temporalem, et non timet pœnas ignis æterni? Postremo timet ad modicum mori, et non timet in æternum mori?

VI. Ille qui te occisurus est, quem times, quem exhorrescis, quem fugis, a cuius timore non sineris dormire, et ipsum in somnis si vides, cum dormieris, expavescis, quid est factururus tibi? Exclusurus est de carne tua animam tuam: anima tua exclusa quo eat, vide. Neque enim potest ille aliter carnem tuam occidere, nisi inde excludat animam tuam, per quam vivit caro tua. Præsentia quippe animæ tuæ caro vivit, et quandiu in carne tua præsens est anima tua, necesse est ut vivat caro tua. Ille autem qui tuam mortem quærit, ejicere vult de carne tua vitam tuam, qua vivit caro tua. Putas, non est aliqua vita, qua vivit ipsa anima tua? Est enim anima

¹ Matth. x, 28. — ² Sap. i, 11.

vita quædam, qua vivit caro tua. Putas nulla alia vita est, qua vivit ipsa anima tua; aut quomodo habet caro tua vitam, animam qua vivit caro tua, fit et ipsa anima tua, ut habeat aliquam vitam suam? et quomodo caro, cum moritur, expirat animam vitam suam, sic et anima, quando moritur, expirat aliquam vitam suam? Si invenerimus quæ sit hæc vita, non corporis tui, quod est anima tua; sed vita vitæ corporis tui, hoc est, vita animæ tuæ si invenerimus eam, ex hac morte, qua times ne de carne ejiciatur anima tua, puto quia plus debes timere illam mortem, ne vita animæ tuæ projiciatur de anima tua. Breviter ergo dicam. Et quid multis teneor? Vita corporis anima est, vita animæ Deus est. Spiritus Dei habitat in anima, et per animam in corpore, ut et corpora nostra templum sint Spiritus sancti, quem habemus a Deo¹. Venit enim Spiritus ad animam nostram: «Quia charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per » Spiritum sanctum, qui datus est nobis²: » et totum possidet qui principale tenet. In te quippe illud principatur, quod melius est. Tenens Deus quod melius est, id est, cor tuum, mentem tuam, animam tuam, profecto per meliorem possidet et inferiorem, quod est corpus tuum. Sæviat igitur inimicus, minetur mortem, faciat si permittitur, excludat de carne animam tuam: anima tua non excludat a se vitam suam. Si recte plangis, et putas te miserabiliter dicere potenti inimico tuo: Noli ferire, parce sanguini meo: non tibi dicit Deus: «Mi- » serere animæ tuæ placens Deo³? » Anima tua forte dicit: Roga illum, ne feriat: nam dimitto te. Si enim percusserit, manere tecum non possum. Roga, ne feriat, si vis ut non te dimittam. Quæ tibi dicit, si vis ut non te dimittam? Tu ipse: tu enim qui loqueris, anima es. Si

¹ I Cor. vi, 19. — ² Rom. v, 5. — ³ Eccli. xxx, 24.

ergo percusserit carnem, tu fugis, tu exis, tu migras, jacet terra in terra. Ubi erit quod animavit terram? quod flatu Dei tibi datum est, ubi erit? Si non efflavit vitam suam, id est, Deum suum, in illo erit quem non perdidit, in illo erit quem non a se exclusit. Si autem obtemperas infirmitati animæ tuæ, dicenti tibi: Ferit, et dimitto te: non times Deum dicentem tibi: Peccas, et dimitto te?

VII. De timore vano timorem utilem capiamus. Timor vanus est omnium hominum timentium amittere temporalia, quandoque migratorum, et migrare trepidantium, volentium semper differre quod non possunt auferre. Vanus est iste timor hominum: et tamen est, et vehementis est, et resisti ei non potest. Hinc increpandi, hinc objurgandi, hinc plangendi, hinc lugendi homines, timentes mori, et nihil aliud agentes, nisi serius mori. Quare non agunt non mori? Quoniam quidquid agunt, non efficiunt ut non moriantur. Possunt autem aliquid agere, quo efficiant ut nunquam moriantur? Nullo modo. Prorsus quidquid egeris, quantumcumque invigilaveris, quocumque fugeris, quælibet munimenta quæsieris, quibuslibet divitiis te redemeris, quibuslibet calliditatibus hostem fefelleris; non fallis febrem. Nihil enim aliud agis, ut non cito ab hoste moriaris, nisi ut serius aliquando a febre moriaris. Habes quod agas, ut nunquam moriaris. Si times mortem, ama vitam. Vita tua Deus est, vita tua Christus est, vita tua Spiritus sanctus est. Non illi places male agendo. Templum ruinosum non inhabitat, templum sordidum non ingreditur. Sed geme ad illum, ut mundet sibi locum; geme ad illum, ut ædificet templum sibi: quod tu destruxisti, ipse construat; quod tu exterminasti, ipse reformet; quod tu dejecisti, ipse eri-

gat. Clama ad Deum, clama interius, clama ubi audit: quia et ibi peccas, ubi videt; ibi clama, ubi audit.

VIII. Et cum timorem correxeris, et utiliter timere cœperis, non temporales cruciatus, sed æterni ignis supplicia, et ideo adulter non fueris: hinc enim loquebamur, propter Apostolum, qui dixit, « Corpora vestra » membra Christi sunt¹: » cum ergo ideo adulter esse non cœperis, quia times ardere in igne sempiterno, nondum laudandus es: non quidem ita dolendus, ut ante, sed tamen nondum laudandus. Quid enim magnum est, timere pœnam? Magnum est, sed amare justitiam. Interrogo te, et invenio te. Tu inspice interrogationem meam sonantem, et fac de te ipso interrogationem silentem. Dico ergo tibi, Libidine cum victus habes consentientem, quare non committis adulterium? Et respondebis: Quia timeo gehennam, timeo supplicium ignis æterni, timeo iudicium Christi, timeo societatem diaboli, ne puniar ab illo, et cum illo ardeam. Quid? dicturus sum: Male times? quomodo tibi dicebam de adversario, quia quærebat corpus tuum occidere. Ibi enim recte dicebam: Male times, securum te fecit Dominus tuus, dicens; « Nolite timere eos, qui corpus occidunt. » Modo cum dicis mihi: Gehennam timeo, ardere timeo, in æternum puniri timeo: quid dicturus sum? Male times? vane times? Non audeo, quandoquidem ipse Dominus ablato timore, subiecit timorem; et ait, ubi dixit: « Nolite timere eos, qui corpus occidunt, » et postea non habent quid faciant: « Sed eum timete, qui habet potestatem et corpus et animam occidere in gehennam » ignis; ita dico vobis, hunc timete². » Cum ergo Dominus timorem incusserit, et vehementer incusserit, et repetendo verbum comminationem geminaverit, dicturus ego

¹ I Cor. VI, 15. — ² Luc. XII, 4, 5.

sum : Male times? Ista non dicam. Plane time, nihil melius times; nihil est quod magis timere debeas. Sed interrogo te : Si non te videret Deus, quando facis, nec quisquam te convinceret in iudicio illius, faceres? Tu te vide. Non enim potes ad verba omnia mea respondere, inspicere te ipsum. Faceres? Si faceres, ergo poenam times, castitatem nondum amas, charitatem nondum habes : serviliter times; formido est mali, nondum dilectio boni. Sed time tamen, ut ista formido custodiat te, ut perducat ad dilectionem. Timor enim iste, quo gehennam times, et ideo mala non facis, continet te; et sic volentem peccare animum interiorem non sinit. Est enim quidam custos timor, quasi pædagogus legis; littera est minans, nondum gratia juvans. Custodiat tamen te timor iste, dum non facis timendo, et veniet charitas, intrat in cor tuum, et quantum illa intrat, tantum timor exit. Timor enim id agebat, ne faceres : charitas id agit, ut nolis facere, etiam si impune possis admittere.

IX. Dixi quid timeatis, dixi quid appetatis. Sectamini charitatem, intret charitas, admittite illam, timendo peccare, admittite amorem non peccantem, admittite amorem bene viventem. Illa, ut dicere cœperam, intrante, incipit timor exire. Quanto plus illa intraverit, tanto timor minor erit. Cum illa tota intraverit, nullus timor erit : « Quia perfecta charitas foras mittit timorem¹. » Intrat ergo charitas, pellit timorem. Non autem intrat et ipsa incommutata. Habet secum suum timorem, quem introducit ipsa; sed illum castum, permanentem in sæculum sæculi². Servilis timor est, quo times cum diabolo ardere : timor castus est, quo times Deo displicere. Considerate, charissimi, et ipsos humanos interrogate affectus. Timet servus offendere dominum suum, ne

¹ 1 Joan. iv, 18. — ² Psal. xviii, 10.

jubeat eum verberari, jubeat in compedes mitti, jubeat carcere includi, jubeat eum pistrino conteri. Hæc timens servus non peccat : sed quando senserit absentes oculos domini sui, nec habuerit testem a quo possit convinci, facit. Quare facit? Quia poenam timebat, non justitiam diligebat. Vir autem bonus, vir justus, homo liber (nam solus justus est liber; « Omnis enim qui facit peccatum, servus peccati est¹ : ») delectatur ipsa justitia : et si possit sine teste peccare, testem reformidat et Deum : et si possit audire Deum dicentem sibi : Video te cum peccas, non te damnabo, sed displices mihi : ille nolens displicere oculis patris, non formidolosi iudicis, timet, non ne damnetur, non ne puniatur, non ne crucietur, sed ne offendant gaudium paternum, ne displiceat oculis amantis. Si enim amat ipse, et amantem sui dominum sentit, non facit quod displicet amanti se.

X. Lubricos et inhonestos amatores attendite; si quis amore foeminae lascivus et nequam vestit se aliter quam illi placet, vestit se aliter quam amatae suae placet, aut ornat se aliter quam illi placet. Illa dixerit : Nolo habere talem byrrhum; non habet : si per hyemem illi dicat : In lacerna te amo; eligit tremere, quam displicere. Numquid illa cui displicet, damnatura est? numquid in carcerem missura? numquid tortores adhibitura? Hoc solum ibi timetur : Non te videbo : hoc solum ibi contremiscitur : Faciem meam non videbis. Si hoc impudica dicit et terret : Deus dicit, et non terret? Sane plurimum; sed si amamus. Si autem non amamus, non inde tremur; sed tremur ut servi, de igne, de gehenna, de atrocissimis tartareis minis, de exaggeratissimis diaboli angelis, ejusque suppliciis? Vel inde tremur. Si illud minus amamus, vel illa timeamus.

¹ Joan. viii, 34.

XI. Non ergo fiant fornicationes. « Templum Dei estis, » et Spiritus Dei habitat in vobis¹. » Si quis templum Dei corruperit, corrumpet illum Deus. Licita sunt matrimonia, nihil amplius requiratis. Non enim grande onus impositum est. Virginibus major amor imposuit majus onus. Virgines quod licebat noluerunt, ut plus placerent ei cui se devoverunt. Ambierunt illam majorem pulchritudinem cordis sui. Quid jubes? Tanquam dicerent: Quid jubes? Ne adulteræ simus, hoc præcipis? Amando te, plus facimus quam jubes. « De virginibus, ait Apostolus, » præceptum Domini non habeo². » Ergo quare hoc faciunt? Consilium autem do. Illæ autem amantes, quibus terrenæ nuptiæ viluerunt, quæ terrenos amplexus non desideraverunt, usque adeo acceptaverunt præceptum, ut non recusarent consilium: ut plus placerent, plus se ornaverunt. Corporis enim hujus, id est, exterioris hominis ornamenta quanto magis appetuntur, tanto sunt interioris majora detrimenta: quanto autem minus appetuntur ornamenta exterioris hominis, tanto magis moribus pulchris homo interior adornatur. Unde dicit et Petrus: « Ornantes se in tortis crinibus³. » Cum enim dixisset: « Ornantes se; » quid aliud a carnalibus, quam visibilia ista ornamenta putarentur? Continuo tulit cogitationi quod cupiditas inquirebat. « Non, inquit, in tortis crinibus, neque auro, vel margaritis, vel veste pretiosa⁴; sed ille absconditus cordis homo, qui est ante Deum dives⁵. » Neque enim Deus divitias daret exteriori homini, et inopem relinqueret interiorem: dedit invisibili divitias invisibiles, et invisibilem ornavit invisibiliter.

XII. His ornamentis studentes Dei puellæ, sanctæ virgines, nec quod licebat appetierunt, nec quod cogeban-

¹ 1 Cor. III, 16, 17. — ² Id. VII, 1, et Florus ibid. — ³ 1 Petr. III, 3. — ⁴ 1 Tim. II, 9. — ⁵ 1 Petr. III, 4.

tur consenserunt. Multæ enim etiam parentum suorum contrarios conatus igne superni amoris superaverunt. Iratus est pater, ploravit mater: non curavit illa, cui ante oculos versabatur speciosus forma præ filiis hominum¹. Ei quippe se ornari desideravit, ut tota ejus curam gereret. « Quia quæ nupta est, cogitat quæ sunt mundi, quomodo viro placeat: quæ autem innupta est, » cogitat quæ sunt Dei, quomodo placeat Deo². » Videte quid sit amare. Non dixit: Cogitat ne damnetur a Deo. Adhuc enim iste timor ille servilis est, custos quidem malorum, ut abstineant se a malis, et abstinendo digni sint ad se admittere charitatem. Sed illæ non cogitant quemadmodum non puniantur a Deo, sed quomodo placeant Deo, pulchritudine interiore, decore occulti hominis, decore cordis, ubi illius oculis nudæ sunt: nudæ intus, non foris; integræ et intus et foris. Vel virgines doceant conjugatos et conjugatas, non ire in adulterium. Illæ faciunt plus quam licet, illi non faciunt quod non licet.

SERMO CLXII³.

De verbis Apostoli, 1. Cor. VI. *Omne peccatum quodcumque fecerit homo, extra corpus est; qui autem fornicatur, in corpus proprium peccat.*

I. QUESTIO de Epistola Corinthiorum beati Pauli

¹ Psal. XLIV, 3. — ² 1 Cor. VI, 34. — ³ Alias fragmentum 3. — Fragmentum, in Eugipii collectione repertum, et citatum a Floro ad 1 Cor. VI.